

Издази сваке
недеље.

СИОН

Претплата се шаље
напред уредништву.
Уредништво је у во-
гословили.

За све српске кра-
јеве стаје на год.
60 гр. или 6 фор. на
по год. 30 гр. или
3 фор. на три мес.
15 гр. или 1 фор. и
50 нов.

Неплатена писма од
нередовних допис-
ника не примају се.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Материјализам и његови заступници.¹⁾

(ПРОДУЖЕЊЕ).

С друге стране, ми знамо да се у неким приликама тежина тела мења. Зна се да је на екватору једно исто тело много лакше него на полусима. У опште тежина тела мења се према растојању њиховом од центра земље. Но при свем том, ми немислимо да се у том случају умалио или увећао број атома, или у опште, да је количина материје у тим телима претрпила какву промену. Дакле тежина није нешто тако, што је стално везано са том количином, није њена апсолутна мера. И ту, као код атома, ми предпостављамо нешто стално и непроменљиво, но не надазимо га путем проматрања и опита.

У природи нити што исчезава, нити што може постати из ништа; то је наравно истинито и било је познато не само у новије доба, него још у старо доба грчким и источним мудрацима. Но о чему је ту реч, шта је то што не исчезава, о

¹⁾ У прошлом броју на крају овог чланка изостале су две-три речи, које кваре смисао, а на име треба да буде овако: „То што Лаваузје каже јесте наравно чиста предпоставка, но така је иста предпоставка и то, да се при том опиту количина материје нимало није изменила.“

томе је питање. Не исчезава *суштина*, по томе што немогућност њеног нестанка садржи се у самом појму о суштини. Но шта је то суштина? На то питање не одговарају сви једнако; у том питању и постоји сва разлика или управо рећи сва збрка. Ако ја кажем, свет је израз *вечног разума*, онда ја тиме признајем тај *вечни разум* за таку исту сталну и непроменљиву суштину, као и материјалисти своју *материју*. Материјалисте греше прво у томе, у чему и идејалисте, то јест, што траже суштину, која је неприступна нашем знању, а друго, што они ту суштину облаче у видљиву слику, што је представљају у виду неке апсолутне тврде материје, какве нема у природи и до које се не може никојим начином продрети. Ево како Бихнер описује то што је стално и непроменљиво у природи:

„Атом кисеоника и азота свуда и у свима приликама јесте једна иста ствар, има иста *иманентна* својства, и никад целог века не може постати чим другим. Из сваког, па и најразноличнијег састава, он ће при растварању изаћи онакав исти атом, какав је ушао у састав. Но нигде и никад атом не може ни постати ни престати: он може само мењати своје саставе, сједињења. Ево тих основа, по којима је материја безсмртна.“

Из тих речи види се јасно да је Бихнер атомиста. Ако тако треба разумети суштину материје, онда се с правом може казати материјалистама: Ваше суштине и ваше материје нема у природи, него сте ви то сами измислили, сами створили, непрестано предпостављајући, да се промене и не тичу ње. Но да усвојимо и ми ту предпоставку, то јест, о бићу атома као суштине материје, па да видимо је ли могуће на основу те предпоставке објаснити појаве. У науци само она предпоставка вреди, која помаже да се објасни оно, ради чега је она и учињена.

Ми имамо празан простор и празно време; у тој празнини налазе се материјалне честице, апсолутно тврде и не-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

променљиве. Из тог материјала сазидали су материјалисти сву ову величанствену зграду, коју зовемо свет или природа. Но јели доста тога материјала за таку зграду?

Зна се, да је још у најстарије доба било таке теорије, по којој се све стварало из тих двеју стихија — празнине и материје. Таку теорију проповедали су стари грчки атомисти. Све ствари, сви природни појави постајали су од случајног сједињења атома. На тај исти начин старао се и Декарт да објасни постанак свију природних појава. „Дајте ми,“ говорио је он, „материју и кретање, па ћу вам створити природу.“ Кретање, по његовом мњењу припада од искони материји и никад се није умањавало, само се пренашало и мењало.

Таким начином, ми видимо да је било још раније покушаја да се објасне сви природни појави помоћу *чистог* механизма, то јест таког, при ком се суштина појава сматрала као нешто, што се потпуно садржи у простору, времену и материји. Но ту се још јавља нови елеменат — кретање. На први поглед чини се, да ту нема ништа чудног, што се она промена, коју зовемо кретање, нимало не тиче суштине онога, што се креће. Тако су и говорили механичари. Али није тешко уверити се о противном.

И доиста, материја без кретања неможе образовати ниједног појава, а камо ли целу природу. Природа, као што смо напред казали, представља разноликост у простору и времену. Ту разноликост и треба објаснити; но ако ми уобразно свуда само једну непроменљиву материју, онда ће-мо добити сасвим противан резултат, то јест, разрушићемо, а не створити свет. Материјалисти стварајући своју материју и одличавајући у њој суштину природе, заборављају, да је тој суштини потребно делатно промењивајуће начело, тако начело из кога би могла постати сва разноликост појава. Тако је начело за њих кретање. Кретање сматрају они за једину могућу промену у природи. То је са свим логично са њиховог гледишта, јер кретање је доиста *промена* у природи, која се може

представити. Сваку другу промену можете мислити, али не можете представити; једно кретање, као промена просторна и времена, може се представити. При том, свака друга промена тиче се суштине ствари, а кретање нетиче се суштине, јер простор и време, што се при том мењају, сматра се као нешто одвојено од суштине ствари.

Ето по чему материјалисти све објашњавају једним кретањем. Но како је постало то кретање? од чега оно зависи? Најпростији одговор на то питање био би наравно тај, да кретање неопходно припада материји и произлази из њене суштине. И доиста, тако је мњење било изложено и подржавано у знаменитој материјалистичкој књизи прошлог столећа „System de la Natur.“ Али по начелима материјализма оно се не може никако оправдати. Ми *можемо* представити себи тело непомично; представа тела нимало неизазива и представу кретања. Дакле није могуће доказати, да је кретање неопходна својина тела. Суштина материје то су атоми, а сами атоми јесу нешто непроменљиво, па одкуд они производе ту промену — кретање? С друге стране, ако та кретања производе појаве, онда она морају бити одређена, морају се вршити по одређеном математичком закону. Таким начином кретање доводи нас до бића закона. А тим закони опет нису својства суштине материје, јер неупазе у представу те суштине. Па шта су они? Ту опет тражимо њихову суштину и старамо се да је представимо. Но ту већ престаје и свака могућност представљања. Најбоље, што су у таком случају могли измислити природничари јесте појам о *сили*: они кажу, да закони кретања зависе од сила, које извесним начином производе кретање. „Доста чудно, вели Добоја-Рајмон, што ми у тежњи да пронађемо узроке, задовољавамо се представом о некој руди, која покреће непокретну материју, или неким не видним штипцима, којима честица вештаства хватају једна другу, те се најзад слију у један састав“¹⁾.

¹⁾ Untersuch, über Thier. Electr.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Таким начином представа, да би оживела природу и нехотице употребљује познате појаве животињског живота, то јест, из сфере више и јавне радње. Било како му драго, доста то, да материјалисти несматрају после ни простор ни време ни материју за делатно начело, него *силе*. Из тих оделитих елемената постаје сва природа. Простор и време представљају се као нека празнина; у ту празнину меће се материја. Материја представља се као нешто што се не мења и што нема закона за промене; за то јој додају у помоћ силе. Очигледно је да ту представа цепа природу на оделите елементе. Мн смо се до сад старали да докажемо, да су простор и време неопходно везани за материју, или другим речма: да су то својства материје и да сама материја није нешто непроменљиво; сад ћемо се постарати да докажемо да и силе нису нешто одвојено од материје, него да су и оне својства материје.

Одношај између силе и материје објашњава се врло лако са гледишта општег смисла. Под материјом ми обично разумемо *материјал* од кога је направљена свака ствар.

Тако ми обично питамо од какве је материје начињена та и та ствар?

Под силом ми разумемо *способност радити*. Сад у сваком појаву мора бити осим материје, из које се појав састоји, још и сила, која од те материје производи појав. Услед таког умног погледа материја представља се као нешто мртво, не способно за рад; она није ствар или појав, него то из чега се појав састоји; а сила је то, што из материје производи ствар, појав.

Но у самој ствари, ми не налазимо у природи ништа друго осим појава, и следствено како материја тако и сила јесу само продукти нашег сопственог ума. При том се појмови јављају увек заједно; они су тако чврсто везани међу собом, што се једно без другог не замишља. Чим кажемо да је материја веделатна, ми тиме самим кажемо и то, да делатност припада

нечему другом, а на име сили. Таким начином, ако ми пам-
 тимо смисао наших речи, за нас неможе бити ни нијмање
 сумње, да *материја неможе бити без силе, нити сила без ма-
 терије*. То је така истина, која је очигледна без проматрања
 и опита. Тако је разумео ту истину Дибоја-Рајмон, но није
 тако разумео Бихнер. Кад би Бихнер појмио прави одношај
 између материје и силе, он би без сумње као и Дибоја-Рај-
 мон појмио и то да у *самој ствари нема ни материје ни силе*.
 Али тако признање било би из основа противно материјализму.
 Признавање не само бића материје као засебне суштине, него
 и признавање бића сила, као друге засебне суштине, то је
 суштаствена црта материјализма. Силу, вели Бихнер, неможемо
 представити без материје, и обратно материју без силе; али
 то је баш доказ да постоји и једно и друго. У томе нема за
 њега ништа тамног и нејасног; то је за њега *проста истина*.

За тим Бихнер каже, да је сила *нераздвојна* од материје.
 Но признати *нераздвојност* силе и материје, то значи признати
 делатност материји, а међутим он каже, да је материја по суш-
 тини својој неделатна, непроменљива. Какво грубо противусловље!

Да би увидели важност таког признања, то јест, да је
 материја делатна, приметићемо, да је најобичнији појам о
 материји као неком простом материјалу, који нити се мења
 нити ради, који је неопходан за појав, но који сам неможе
 произвести никакав појав. Тако мисле и материјалисте. *Биће*
 и *радња* то су општи појмови, под које ми подводимо све,
 што год постоји. Но ум људски са неким особитим упорством
 зауставља се на појму о *бићу*. То бива отуда, што ум тежи
 да нађе суштину, да у променама пронађе нешто стално и
 непроменљиво. А почем је то поглавита тежња ума, онда и
 погрешке у тој тежњи јесу поглавите заблуде ума. Непромен-
 ливост суштине поставља се у њеном *самоделатном бићу*. Но
 таког бића нема, све што постоји, то постоји у толико, у
 колико ради; суштина појава састоји се у њиховој радњи;
 тако исто и суштина материје састоји се у њеној радњи.

(НАСТАВИЋЕ СЕ).

Историјски развитак српске цркве

(НАСТАВАК.)

За време Мелентија Павловића и његова управљања српском црквом, живела су два знаменита српска архијереја: *Берасим* (шабачки) и *Нићифор* (ужички). Први је познат као писатељ *Историје*, у којој је описао и свој живот (1838.). Био је врло побожан, богомољан: свагда је постио и сиrotињу надгледао и помагао; народ у вери и закону поучавао, а свештенике је настављао, да одговарају свом светом позиву. Други је био човек јаког карактера и одвојио је преко воље *јерархију ужичку од шабачке* (1833), која му је била намењена. Од тога доба, три округа, чачански, ужички и руднички, састављали су засебну јепаркију *ужичку* (карановачку).

Хатишерифом од 1830. године, Србија је добила потпуну слободу богослужења и унутрашњу управу у својој цркви, а поврх свега овога још и оних *шест округа* (*Крајински, Тимочки, Параћински, Крушевачки, старо-влашки и Дрински*), које је Кара-Ђорђе држао. С тога је потребно било, да се установи нова јепаркија из округа, што су крај Тимока. Године 1833. установљена буде та нова јепаркија, која се звала „Тимочка,“ по реци Тимоку, што туда протиче. А 1834. год. постављен буде лицем на Сретење *Доситеј Новаковић*, први јепископ нове јепархије тимочке. Столица му је била најпре у Зајечару, а 1842. г. премештена буде у Неготин. Због ове промене места и цела јепаркија назове се доцније „*Неготинска*.“

Тако у Србији постану четири јепаркије: *београдска*, са столицом у Београду; *шабачка*, са столицом у Шапцу; *Ужичка*, са столицом у Карановцу (а најпре је била у Чачку) и *Неготинска* (Тимочка), са столицом у Неготину, а пређе је била у Зајечару.

Прва, т. ј. „београдска,“ по свом особитом положају, добије митрополита, као најстаријег претставника цркви Српској, а остале остану јепископије. Све ове четири јепаркије

и данас постоје у Србији, којима још од 1830. г. не управљају више туђини, већ своји синови, који су се нарочито spremали за овај велики чин и тешки позив „служитеља вере и учитеља народних.“ Од тог доба и унутрашњи развитак српске цркве добија сасвим други, чисто народни карактер. —

Никад црква у Србији није имала тако велики историјски значај за српски народ, као у време „устанка.“ Сваки и најмањи покрет у верној души Србиновој: његово самопрегоревање, његова одважност, његове заветне жеље за слободом — за његово самоодржање, поникле су с уздањем у Бога и његову правичност. А где се могао он утврдити у вери и запојити надом у бољу и сјајнију будућност, ако не у приликама код светих места, где царује вечна правда и истина?! Где је он могао тако јасно понављати своје успомене о прошлости, о некадашњој слави и држави, — него „на саборима код црква и манастира,“ као местима, где му је једино допуштено било, да се састане у друштву, да запева уз гусле, да спомене Краљевића Марка и по редом све јунаке српске и да подели с браћом оно, што му је на срцу лежало?! Где су му биле школе и науке, које је он за време сужањства — а и пре тога — посеђавао и у њима се учио, — него опет код манастира! Где је одгајена бесамртна мисао ослобођења — него у цркви?! — Збиља! Ко су били народу српском вођи, ко ли морална и материјална потпора његова у самом почетку устанка, а и пре и после њега? Нико други, него свештенство српско. Оно је било срце и душа покрету у Србији. Тако видимо, где прота Матија Ненадовић набавља својим новцем дебану и тражи помоћи код страних дворова, а нарочито од Руса. Поп Лука Лазаревић паше сабљу, и заједно с Ненадовићем бије се и кржави с Турцима за слободу српства. Прото Јован иде у Цариград, да потврди народна права. Игуман Хаџи-Константин, причешћује војску и заклиње је, да се свом снагом бори за слободу Србије. Прота Буковички Атанасије, благосиља и заклиње вође, да не издаду

народ, већ да слошки тамане непријатеља. А колико их је још, што им ни имена не знамо, но који су били десна рука покрету, у оно најопасније доба, кад је живот о концу висео?! Не, по сто пута се мора рећи једна иста изрека; црква је и свештенство српско играло поглавиту улогу при ослобођењу Србије од Турака. Али не она црква и оно свештенство, које грчким духом задахнуто и фанаријотством окужено, већ права народна црква и њени службоци, о којима песма казује, да су све жртве подносили и све опасности претрпели, једино за свој род и народ. С тога се народ српски и смео поуздати на њих више, него и на саме кнезове, као што нам и песма казује, да „кнезови нису (били) ради кавзи..., већ је рада сиротиња раја..., и ради су божји угодници.“

Упоређујући старо калуђерство доба Немањића са овим у време устанка, ми опажамо једну главну тежњу, која руководи обоје, а то је одржање народности вером православном. Заслуге имају и једни и други, само су оне према историјским околностима различне, као што то по природи силе ствари и мора бити. У време Немањића, средњевечни друштвени склоп, створио је сасвим други — особити положај свештенству српском. Црква — у ужем смислу, калуђерство старога доба, било је са својим манастирима, опозиција постајавшем сталезном стању у срп. држави. Манастири су широм отворени били свима без разлике и робу и властелину, па сви су без разлике уживали у њима и једнака права. Ова опшност манастирска, која је остављала отворен пут, да сваки без разлике, био он нижег или вишег порекла, може доћи до највеће почасте и звања у цркви (а у неколико и у држави), благодетно је дејствовала на изједначење сталеза и била је управо главни подупирач вере православне у Србији. Дакле црква за времена Неманића, била је посредник између виших и нижих сталеза и десна рука удружењу и измирењу како небеском, тако и земаљском. Ово добро, које је она и нехотично чинила људма у своје време, не може јој се одрећи.

Па тако и у само најтеже доба, кад су Турпи сасвим овладали били Србијом, народ српски није имао никог другог, на кога би се могло поуздати, осем свештенства. Оно му је заједно с вером, била једина узданица и морална сила, на коју се он могло ослонити. Гад првих патријараха после пропасти јасно сведочи, да је црква са свештенством била главни и једини представник раскомадане државе српске. Па и сама сеоба Срба под патријарсима Арсенијем III. и IV. показује, колико је велико значење имало свештенство у Србији и колику је веру имао народ српски у својим духовним представницима. —

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Папство и његова централизација.

Од неког времена узрујала се цела Европа од вике и ужасне забуне, коју подиже на пространом западу ултрамонтанизам.¹⁾ Човек, кад би се повео за осећајима а не за ладним расуђивањем, читајући разне ултрамонтанске листове и слушајући њихов жагор, јаук и делекање, морао би помислити, да се ведро небо проломило над западом, или да су се чете Гога и Магога подигле претећи поразом свакоме, који носи на себи Христово име. Историја нам бележи на западу и чопоре Вандала пљачкајуће под вођом Гензериком; Готе и Визи-готе под Алариком; нечсвечне Хуне под Атилом (бичом божјим) и најпосле Херуле под Одоакром. Али ма колико да су била страховита ова походења дивљих народа које вечни и праведни Бог напусти на римско царство у свом гњеву, да опере лице запада Европе и пречисти грешне народе, ми ипак ценимо, да вика и вапај оног доба не би се могле сравнити са хуком, коју данас ултрамонтанизам шири по Европи, распаљујући верозаконске страсти у прсима престога и неугог народа и отварајући врата грађанском рату, само кад би успео. Бадава ултрамонтанизму сваки напор, јер

¹⁾ Фанатички привременици папиног свемогућства.

је бујна просвета uklonila и остатке средњег века, и уништила сваки траг злокобних времена, у којима је брат брату на миг фанатичког господара мач у срце забацио, на ломачи (тортури) нечувеним мукама мучио или на сгаристи спаљивао, а све за љубав свете вере, која заповеда, да се браћа љубе, међусобно носе и братски живе. Ваља бити искрен па признати да хришћанство на западу није у никаквој опасности, по само да су покидане жице и подсечене ноге ономе горостасу, који је кроз толико столећа неограничено владао над целом западном Европом. Црква, установа Божја има доста широк свој делокруг, да у њему ради и развија се не присвајајући себи нека права, која по својој природи принадлеже светским господарима. Ко год силом опором не законито уноси свој срп у туђе поље, кад тад мораће себе да пожње, а то се готово догодило папству и његовом ултрамонтанизму. Папство и његова централизација већ су одавно осуђени не пристрасном науком и бистрим разумом; много је времена протекло од како та силна и преимућна сила губи своје земљиште с дана на дан, а ево од ово последњих времена примила је самртни ударац у Немачкој. Што је негда било опасно и помислити, да се учини на штету папства, то је сада код неких државника ствар најлакша. И заиста време све руши и подиже; током времена идеје друштвене сазревају тако да што је јуче најодважнији муж сматрао за немогуће, данас један слабиша то остварава. Ко је отворио густу ватру на папизам и његову централизацију? на кога ултрамонтанци највише јадикую? — На Бизмарка.

Ко је тај Бизмарк? — То је обновитељ немачког царства, верни слуга, а кад кад и господар свога крунисаног господара; човек висока стаса, ћелав, погледа оштра и мрка, вавек мисли, а ретко говори.

Победив Бизмарк, преко своје наде француску, отргну јој две најмилије покрајине, огули јој повчаним наметом и кожу с тела, и ево има две године како заклоњен за свог

господара непрестано сипа ватру на ултрамонтанизам, а односно на централизацију римског папства. Бизмарк много је оцењен и уважен, а неки иду чак да га сматрају за највећег дипломата, који се од много година појавио на позорју европском.

Стари Египћани обично су судили човеку после смрти, а тако мора и бити; јер човек жив, особито у великом положају, лако прибави себи поштоватеља и обожатеља.

Римски историк Тацит, који није праштао никоме, и који је оставио сваком историчу диван пример како ваља историју писати, каже нам, да су подли Римљани клањали се највећим својим тиранима и обожавали их; шта више, метнувши образ под ноге и можда ценећи да њихова подлост никад не ће изићи на видело, именоваше за конзула коња једнога од најкрволочнијих римских тирана.

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Протоколи седнице

ПЕТЕРБУРЖКОГ ДРУЖТВА, „ЉУБИТЕЉИМА
ДУХОВНЕ ПРОСВЕТЕ“

21. Јануара 1874. год.

Већ неколико година прође одкако се на томе ради, да се Инглеска црква са источном споразуме, и да се прва последњој приближи. С тога, што је ово питање доста важно, ми не пропуштамо прилику, а да коју не прозборимо о томе питању: до каквих је резултата оно у последње време доспело, да ли има изгледа, да ће се исто решити у корист обадвеју цркава.

Удадба ћерке руског цара Александра за Инглеског принца, у неколико је допринела користи к овом доста важном питању. Главни је покретач ове мисли т. ј. саједињења цркава, декан вест-мистерског абатства Др. Стенли, и он је одређен од Инглеске краљице, да иде у Петроград, и присуствује на том весељу. По крају ове мисије, горе поменуто друштво, није пропустило прилику, а да не изтакне и ово доста важно питање. Збор је био сазват, у ком

је суделовао и Г. Станли. Неки К. П. Победоносцев, отворио је седницу „поздравителном“ речи, у којој, између осталог говори се о томе: да странце, који долазе у Русију не руководи саучешће, већ једина радозналост — познати, какав је то народ; даље, да ти људи долазе с предубеђењем, које је — може се рећи, традиција скоро сваког народа ван Русије — о Русији. За тим, г. Победоносцев претреса рад овог учевног попе, и узроке, који га покретоше, да он мало више и боље „проштудира“ источну цркву и њено учење. Реч овог оратора, може се у опште рећи, изговорена је у похвалу реченог г. Станли; у њој провејава дух мирољубља и жеље, да се цркве саједине, а хоће ли коме од тога бити лакше, као, и да ли ће се политика променити, дал' ће и даље робови Балкански робовати, а други господарити, о томе слабо, а поготову ни најмање није било говора.

На ову беседу одазва се и учени г. Станли, благодарећи друштву на оној искрености, с којом га је исто примило, и потпуно одбраваше говор Победоносцева.

После ових узајамних поздрава, прочитао је извештај секретар друштвени, који овако гласи:

Вама је познато, поштована господо, да је на Келнском збору, држаном 1872. г. донешена одлука од старо-католика, да се избере и састави комисија, која ће се споразумевати — како с православном црквом, тако и са осталим протестанским друштвима, који би најудеснији пут био, да се поцепане цркве споразуму, једна другој приближе и саједине, па због многих узрока, а нарочито, што је задатак комисије био доста замашан, не могаше се скоро ништа учинити. На последњем старо-католичком збору, држану у Констанцу, увидело се, да ова једна комисија неће бити у стању, да ово важно питање тако регулише, како би се дошло до жељеног резултата. Па зато је исти збор донео одлуку, да се саставе под-комисије. Ова одлука зборска испуњена је. Прошле године, месеца Децембра, ми смо добили извешће од вице-председника синодалног, Доктора Шулте, да су састављене две подкомисије: једна, која ће се споразумевати с нашом — руском црквом о саједињењу; а друга, која ће се споразумевати с англиканском црквом. Наша се Комисија налази у Бону, и састављена је из ових личности: Доктор Ланген, који је у исто време и председник под-комисије, Кнот и Рејш. Што се тиче д-ра Шулте, он истина није прави члан те комисије (јер као члан северо-германског парламента, мора провести готово читаву зиму у Берлину); али не обзирући се на то, он с бодрим оком прати ток ове ствари,

и она га јако занима. Што се тиче самог начина, како ће се водити ови преговори, то је нама остављено да ми тај начин изберемо, исто тако, и да поднесемо шкицу оних питања, која треба претресати.

Услед овог извешћа, саветски одсек, упутио је писмо професору Лангену следећу садржину.

№ 1.

19. Јануара 1874. год.

Многоуважајемо г. председнице!

Писмо професора д-ра Шулте прими смо с радошћу; ми хитамо да поступимо по ономе што се у истом послу хоће. Дај Боже, да овај први наш корак сајединењу буде срећан, а дело нек нам испадне за руком. Надамо се у милост Бога, да ће нам он помоћи.

Она два важна покушаја, која су чињена у Лиону и Флоренцији да се цркве саједине, не испадеше за руком; они нису могли испасти за руком и с тога, што су у то време сматрали у религији оруђе, којим се постижу искључиво људске цели; што из религије хотијаху направити политичко оруђе. Овакових препона у данашње време ми немамо, нек су далеко од нас сваке задње и користољубиве мисли; нека је далеко од нас *све* оно, што не би довело религиозном интересу.

Ми желимо да видимо саједињење западне цркве с православном — автокефалном, у којој смо рођени; старамо се да овом светом делу припомогнемо онолико, колико нам силе наше допуштају. Ово саједињење западне цркве с нашом, било би: *eo ipso* „Једино.“

Обе ове цркве могле би задржати своје провинцијалне (местне) обичаје — у толико, у колико ово одговара карактеру народњем, његовом наравственом развијњу и политико-социјалним потребама у којима се он налази. Ал' у сваком случају, ово не треба да противуречи, нити да нарушава догматичко јединство, већ да се слаже са учењем васионске цркве. Што се тиче јуридичког сајединења, т. ј. ко да буде глава цркве, с тим питањем треба да будемо на чисто: осем једног И. Христа, нико нема право претендирати на главенство, — а нарочито по ултрамонтанским појмовима о главенству; те мисли нек су далеко од нас.

Принципи који треба да нас руководе при нашем раду, они су исти, који су примљени на Келнском збору у седници од 23. Септембра 1872. год. а наиме:

- 1., Божественост И. Христа.
- 2., Он је основач цркве.

3., Извори треба да буду примљени ови:

а., Свето писмо.

б., Одлуке *васионских* сабора.

в., Учење оцева цркве док она не беше подељена (св. предање, сугласно са св. Писмом).

4., Критеријем (признак, по коме се дознаје суштина предмета и његова важност) треба да буде изрека св. Вицентија Лиријског: „quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est (у шта су свагда, свуда и сви веровали).

5., Метод истраживања и испитивања, треба да буде историјски.

Ми молимо комисију да нас извести: је ли сугласна са овим предлогом. Ваш одговор, и то моје писмо, послужило би нам као почетак наших договарања, (преговора).

Главна питања, у којима се ми неподударамо и неслажемо с римском црквом, прилажу се овде. Нека од ових питања и у садање време разрешили су старо-католици онако, како на њих посматра и источна црква; нека од ових питања могу произвести још неку сумњу; друга нека се претресају с противног гледишта (од нас и од старокатолика). У сваком случају, уздајући се у добросавесност немачке научности, ми се тешимо тиме, да ћемо и ова спорна питања срећно решити.

Осим гореспоменутих питања, имају још и нека друга, која ми сад непокрећемо, једно за то, што она представљају школастички интерес, а друго и за то, што иста питања неће нам стати на пут неспоразумљења (овамо спадају питања: о посту, о архитектури црква, како се треба прекрстити и о калуђерским друштвима и т. д).

Ми мислимо, да неће згорега бити, да протоколе наших преговора саопштавамо, како члановима главне комисије, тако и неким главним покретачима и вођама старо-католичким у Германији, а и изван њених граница (н. пр. Массену, Мишо, Герцогу, Келеру и др).

Секретар, Александер Кирјејев.

К овом писму приложена је и скица, из које се види разлика западне цркве од источне, и коју ћемо идућим бројем саопштити.

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Поглед по свету.

Букурешки лист „Независимость“ јавља да су се Бугари из седа *Белине* обратили на Екзарха, молећи га да их прими у крило бугарске цркве. Они су до сада припадали вероисповедању римске цркве, а сада прелазе у православље због нечастивог живота римских свештеника, који су под сенком језуитизма невини народ учили свакој неморалности... Римски владика пре неколико дана покуша еда би поравнао ову размирицу; али сељаци, мушко, женско, старо и младо скочише на ноге, дочепаше се батина и камења, јурнуше махом на владика и његову свиту и тако му спречише улазак у *Белине*. Исти лист пишући о Солунском владици вели, да је овај био стегнут да прими унију, почем се другчије није могао отрести јарма фанаријотскога; и наговарајући бугаре да се не упуштају у преговоре с Цариградском духовном власти, опетује, да ће се Солунски владика кад тад повратити у бугарску цркву. Патријаршија цариградска примила је честитања од свију источних владика осим грчких.

Њ. С. наш кнез кроз мало дана одпутоваће за Цариград.

У несрећној Шпанији крв тече на потоке; републиканци и Карлисте боре се као лафови, одлучна битка пресудиће и једнима и другима.

Бизмарк је тешко оболео, сумња се хоће ли пребољети. Његова болест у Немачкој отвара широко поље којекаким нагађањима..

Мађарска кореспонденција жестоко напада на централистичке бечке новине, и отворено им каже да су прошла она непогодна времена, кад сумађари служили за полугу бечкој политици. *Коресподенти* вели, да ће мађари од сада водити политику за свој рачун, и да потомцима Арпадовим много стоји до измирења с народностима Стефанове круне и лојалног споразумљења с Русиом. Дај Боже да и Мујо прогледа! —

Јавна благодарност.

Нова Стопањска црква добила је на дар разне утвари од благочестивих хришћана оближњих општина, од који ћемо споменути ове поглавите: Једно звоно у вредности 25 дук. од Вујице Јосијевића из Бресног Поља, један позлаћен путир са прибором у вредности 10. дук. од Арсе Дреновца из Крушевца и једно еванђеље у вредности 6 дук. од Јакова Цветковића.

Свима овим благочестивим приложницима, ја, као свештеник те нове цркве, изјављујем благодарност и кризивам на њих и на дом њихов благослов божији.

Мика Дињић,

СВЕШТЕНИК ЦРКВЕ СТОПАЊСКЕ.